

CỘNG HÒA XÃ HỘI CHỦ NGHĨA VIỆT NAM

Độc lập - Tự do - Hạnh phúc

---***---

LÝ LỊCH DI TÍCH

1. Tên gọi di tích:

- Tên thường gọi: Lăng Trà Quân
- Tên chữ: 茶 軍 廟 (Trà Quân Miếu)

2. Địa điểm, đường dẫn đến di tích:

- Di tích lăng Trà Quân nằm ở xóm Làng (xóm Trà Quân) - thôn 5 - xã Cẩm Thanh - thành phố Hội An.

- Từ bến xe khách Hội An, theo đường Hùng Vương, Trần Hưng Đạo và Cửa Đại đi về phía đông đến ngã tư đường Cửa Đại - Lê Thành Tông (ngã tư chợ Bà Lê) thì rẽ phải, sau đó tiếp tục đi về hướng Đông - Nam. Qua khỏi cầu sông Đò độ chừng 100m thì rẽ phải theo đường bê tông dẫn vào xóm Làng. Di tích nằm ngay ở đầu xóm.

- Có thể đi đến di tích bằng các phương tiện giao thông đường bộ như ô tô, mô tô, xe đạp.

3. Sự kiện lịch sử liên quan đến di tích:

Theo một số tư liệu, làng Thanh Châu được thành lập khá sớm bởi 6 tộc tiên hiền là tộc Trần, Hồ, Lê Nguyễn, Phạm, Huỳnh. Trải qua quá trình phát triển, làng Thanh Châu được chia thành làng Thanh Đông, Thanh Tây, Thanh Nam, Thanh Nhứt, Thanh Nhì, Thanh Tam. Trà Quân là một ấp của làng Thanh Châu trước đây và của làng Thanh Đông sau này.

Kế thừa truyền thống văn hóa của cư dân Việt ở Bắc bộ và thích ứng với điều kiện sinh thái, xã hội ở vùng đất mới, cư dân làng Thanh Châu nói chung, ấp Trà Quân nói riêng sinh sống bằng nhiều nghề khác nhau và có đời sống văn hóa tinh thần, tín ngưỡng cũng vô cùng đa dạng. Nhiều công trình văn hóa, tín ngưỡng đã được các thế hệ cư dân xây dựng theo dòng chảy của lịch sử, trong đó có miếu thờ Ngũ Hành (Ngũ Hành Tiên Nương/Ngũ Hành Nương Nương) - công trình tín ngưỡng không thể thiếu trong thiết chế văn hóa làng xã của cộng đồng người Việt. Theo triết học cổ đại Trung Quốc, Ngũ Hành: Kim (vàng, kim loại), Mộc (gỗ, cây cối), Thủy (nước), Hỏa (lửa), Thổ (đất) là 5 yếu tố cơ bản của vũ trụ, có mặt trong mọi sự vật, hiện tượng trong vũ trụ. Năm yếu tố này được Đạo giáo và Nho giáo thần thánh hóa thành 5 vị thần với thần hiệu: Kim Đức thánh phi, Mộc Đức thánh phi, Hỏa Đức thánh phi và Thổ Đức thánh phi. Năm vị thần này được triều đình phong kiến ban tặng nhiều mỹ tự, mỹ hiệu, gia tặng thượng đẳng thần, đưa vào lễ tán quang (*tế theo nghi lễ quốc gia*) và ban sắc phong cho phép các địa phương trong cả nước thờ cúng. Vì vậy miếu Ngũ Hành được dựng lên ở nhiều xóm ấp. Miếu Ngũ Hành ở Trà Quân (miếu Trà

Quân) được hình thành trong hoàn cảnh như vậy. Một hiện tượng dường như rất phổ biến ở Hội An là phần lớn những miếu thờ đều được gọi là lăng. Vì vậy, miếu Ngũ Hành Trà Quân cũng được nhân dân quen gọi là lăng Trà Quân.

Theo thông tin hồi cố dân gian, nguyên thủy, miếu Ngũ Hành Trà Quân có quy mô nhỏ. Khi làng Thanh Châu chia thành làng Thanh Đông, Thanh Tây, Thanh Nam thì miếu Ngũ Hành ở Trà Quân trở thành địa điểm thờ tự quan trọng của làng Thanh Đông nằm bên cạnh đình làng. Do vậy, khoảng cuối thế kỷ XIX, đầu thế kỷ XX, các vị chức sắc trong làng cho xây dựng miếu Ngũ Hành Trà Quân với quy mô lớn hơn.

Trong thời kháng chiến chống Pháp và chống Mỹ, lăng Trà Quân là nơi hội họp, trú ẩn của các cán bộ hoạt động cách mạng và lực lượng du kích địa phương.

Hiện nay, chưa tìm thấy tư liệu nào cho biết niên đại xây dựng của di tích. Mặc dù vậy, một điều không thể phủ nhận là trải qua quá trình sử dụng lâu dài, dưới tác động bởi các yếu tố bất lợi của thời tiết nên di tích từng bị xuống cấp và đã được các thế hệ cư dân làng Thanh Đông (Thanh Châu) xưa, xã Cẩm Thanh hiện nay góp công góp của tu bổ, tôn tạo nhiều lần, gần đây nhất là vào năm 2009.

Hiện nay, di tích là nơi diễn ra nhiều hoạt động văn hóa tín ngưỡng quan trọng của cộng đồng cư dân địa phương. Theo thông tin hồi cố, trước đây, vào các ngày lễ tết và dịp lễ tế Xuân - Thu theo lệ, một số hoạt động văn hóa được tổ chức tại lăng Trà Quân như hát tuồng, dân ca...

4. Khảo tả di tích:

Di tích lăng Trà Quân tọa lạc trên cồn đất nằm ở đầu đường dẫn vào xóm Làng (ấp Trà Quân). Bao bọc từ phía Tây Bắc về phía Đông Bắc là ruộng lúa, xa xa về phía Bắc là sông Đò, phía Nam là khu dân cư và sông Đình. Xung quanh di tích có rất nhiều giếng cổ, nhà thờ tộc và khu mộ cổ (niên đại thế kỷ XVIII) mà tiêu biểu nhất là khu mộ thứ phi vua Quang Trung và các tướng lĩnh Tây Sơn.

Lăng xây hướng Đông Bắc, mặt bằng tổng thể gồm phía trước là bình phong, tiếp theo là bàn cúng âm linh, sân, chính điện và hậu tẩm. Di tích không có hàng rào bảo vệ.

Bình phong nằm cách đường bê tông dẫn vào xóm Làng khoảng 3m60, trục dọc của bình phong hợp với đường bê tông tạo thành góc nhọn. Bình phong được làm theo kiểu cuốn thư với đỉnh ở hai bên được trang trí hình búp sen đúc bằng cement. Mặt trước bình phong đắp hình hổ vồ, mặt sau đắp trang trí hình chim Đại Bàng đậu trên nhánh cây trong khu núi. Bàn cúng âm linh nằm cách bình phong 0m55, mặt trên giạt thành 2 cấp. Tiếp đến là sân đất, chính điện và hậu tẩm. Chính điện và hậu tẩm có kết cấu gồm tường bao bằng gạch, khung chịu lực bằng gỗ, chân cột táng đá, hệ mái bằng gỗ lợp ngói âm dương với bờ nóc và bờ chảy được trang trí đề tài “Lưỡng long triều dương”, đao lá cân mảnh sứ, nền lát gạch đất nung. Chính điện làm theo kiểu “Tam gian nhị hạ” (ba gian hai chái). Hiên phía trước không rộng lắm, có tường che ở hai bên gần khuôn

chữ “廟” (Thọ). Hệ cửa mặt tiền gồm ba bộ, mỗi bộ bốn cánh được làm theo kiểu “Thượng song hạ bản”. Nội thất được chia thành năm gian chiều ngang và ba gian chiều sâu. Nội thất bố trí bốn bàn thờ gồm bàn thờ Tiên Vãng (前往), Hậu Vãng (後往), Phước (福), Thọ (壽). Mỗi bàn thờ đều đắp khám thờ được trang trí rực rỡ.

Hậu tẩm hợp với chính điện tạo thành hình chữ “丁” (đỉnh). Trước hậu tẩm có vẽ hình bức hoành đề “茶軍廟” (Trà Quân Miếu). Nội thất hậu tẩm bố trí ba bàn thờ nằm theo kiểu hình chữ “U” gồm bàn thờ chính ở giữa và bàn thờ Tả ban (左班), Hữu ban (右班) ở hai bên. Các bàn thờ đều đắp các khám thờ. Giữa khám thờ chính đề chữ “神” (Thần), hai bên có câu đối Hán tự “默運四時參贊化, 生成萬物代天工” (Mặc vận tứ thời tham tán hóa, Sinh thành vạn vật đại thiên công. Tạm dịch: Hành vận bốn mùa cùng tạo hóa, sinh thành muôn vật bởi thiên công).

5. Loại hình di tích:

Di tích lịch sử

6. Giá trị khoa học, lịch sử của di tích:

Sự tồn tại của di tích lăng Trà Quân chứng tỏ xóm Làng (ấp Trà Quân) là vùng đất có lịch sử lâu đời, được các thế hệ cư dân đến khai hoang lập nghiệp từ rất sớm. Bên cạnh đó, sự có mặt của các loại hình di tích khác như giếng cổ, đình, nhà thờ tộc và mộ cổ... minh chứng thêm vào vị trí trung tâm của ấp Trà Quân ở Thanh Đông (Thanh Châu) xưa. Ngoài ra, di tích cũng phản ánh sự giàu có trong đời sống vật chất và phong phú, đa dạng trong đời sống tinh thần, tâm linh của cư dân làng Thanh Đông (Thanh Châu) xưa.

- Bản thân di tích là nguồn tư liệu quý để các nhà khoa học nghiên cứu về lịch sử, kiến trúc, tín ngưỡng, kinh tế, dân tộc học, xã hội học của làng Thanh Đông nói riêng và Hội An nói chung.

- Ngoài các giá trị văn hóa, lịch sử nêu trên, trong tương lai không xa, di tích sẽ mang lại giá trị kinh tế to lớn khi trở thành điểm tham gia chính trong tuyến tham quan du lịch làng quê Cẩm Thanh.

7. Trạng thái bảo quản di tích:

Hiện nay, di tích đang được bà con nhân dân xóm Làng, xã Cẩm Thanh và các cơ quan chức năng ở Hội An bảo quản khá tốt, có người thường xuyên chăm lo việc hương khói vào các ngày lễ tết, sóc vọng. Do di tích mới được tu bổ nên các cấu kiện và hạng mục của di tích còn khá tốt, chưa có dấu hiệu xuống cấp.

8. Phương án bảo vệ di tích:

- Bà con nhân dân xã Cẩm Thanh, trước hết là nhân dân xóm Làng (Trà Quân), phải sử dụng di tích đúng với chức năng vốn có của nó, phải thường xuyên dọn dẹp vệ sinh khu vực bên ngoài cũng như ở nội thất của di tích.

- Do nằm ở vị trí trống gió, dễ bị tác động bởi bão tố nên bà con nhân dân trong xóm Làng nói riêng, xã Cẩm Thanh nói chung cần chủ động có kế hoạch chống đỡ di tích trong mùa mưa bão. Trường hợp cần thiết có thể phối hợp với các cơ quan chức năng ở địa phương để bảo vệ di tích.

- Trung tâm Quản lý Bảo tồn Di tích Hội An đã xây dựng kế hoạch khảo sát định kỳ nhằm nắm bắt tình hình biến dạng, xuống cấp của di tích, qua đó có biện pháp xử lý kịp thời để bảo tồn sự nguyên vẹn lâu dài di tích. Ngoài ra, Trung tâm còn đẩy mạnh công tác tuyên truyền nâng cao ý thức và lòng tự hào của người dân trong việc bảo tồn di sản văn hóa Hội An nói chung và di tích lăng Trà Quân nói riêng.

- Di tích là công trình có giá trị cao về mặt lịch sử và văn hóa, nằm trong khu vực có cảnh quang thơ mộng đặc thù của làng quê cổ, vì vậy, trong tương lai các cơ quan chức năng ở địa phương sẽ xây dựng kế hoạch nâng cấp di tích thành điểm tham quan du lịch nằm trong tuyến tham quan du lịch làng quê sinh thái Cẩm Thanh.

9. Cơ sở pháp lý bảo vệ di tích:

- Di tích thuộc quyền quản lý, bảo vệ, sử dụng của bà con nhân dân làng Thanh Đông xưa và xã Cẩm Thanh hiện nay.

- Di tích nằm trong danh mục di tích - danh thắng được UBND tỉnh Quảng Nam bảo vệ theo Quyết định số 1353/QĐ - UB ngày 15/8/1997.

- Hiện nay, di tích đã được lập hồ sơ đề nghị UBND tỉnh Quảng Nam xếp hạng là di tích cấp tỉnh.

Hội An, ngày 09 tháng 9 năm 2009

Người lập lý lịch

(đã ký)

Võ Hồng Việt

UBND xã Cẩm Thanh

Chủ tịch

(đã ký)

Trần Chín

Trung tâm QLBT DSVH Hội An

Phó Giám đốc

(đã ký)

Trần Văn An